

N:o 28.

Ank. till Riksd. kansli den 11 mars 1889, kl. 6 e. m.

Lagutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen samt skrifvelse till Konungen i fråga om ändring af 18 kap. samma lag.

Till lagutskottets handläggning har Andra Kammaren hänvisat en inom nämnda kammare af herr *G. Berg* afgifven motion, n:o 79, hvori föreslås, att Riksdagen ville *dels* »för sin del besluta om upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen om bann och bannlysning», *dels ock* »till Kongl. Maj:t ingå med anhållan, att Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till förändrade föreskrifter om begravnings-sättet i stället för dem, som förekomma i 18 kap. kyrkolagen och hvilka såmedelst böra upphävas».

Motionären erinrar till en början, hurusom Riksdagen i skrifvelse till Konungen den 17 februari 1888 begärde utarbetande af ny kyrkolag samt derpå grundade och i samband dermed stående kyrkliga stadganden, men att Kongl. Maj:t vid föredragning af denna skrifvelse den 25 påföljande maj funnit densamma icke föranleda någon Kongl. Maj:ts åtgärd. »Vid detta förhållande», fortsätter motionären, »torde icke annat återstå i fråga om revision af kyrkolagen än att fortsätta på de partiella reformernas långsamma väg. Den vägen är dock ingalunda lätt att genomvandra för att nå målet: en fullständig, ny kyrkolag, helst man uti så många kapitel af nu gällande kyrkolag möter stadganden, som dels öfverlevvat sig sjelfva och äro antiqverade, dels alls icke borde hafva sin plats uti denna lag, utan äro att hänföra till helt andra grenar af lagstiftningen. I sistnämnda hänseende märkas

bestämmelser om fattigvård, skolväsende och dylikt; i förra hänseendet åter, bland många andra, stadgandena uti 10 kap. om bann och uti 18 kap. om den kristliga begrafningen.»

Till stöd för sitt förslag om upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen anför motionären:

»*Stadgandena om bann eller bannlysning* hafva till föremål att för längre eller kortare tid utestänga en kyrkans medlem från nattvardens bruk, och såmedelst, såsom det uti 3 § heter, sätta honom utom Guds församlings gemenskap. Bannlysningen sönderfaller uti två arter: det mindre bannet och det större. *Det mindre bannet* afser, såsom det synes, uteslutande det fall, att »någon af åhörarne uti en uppenbar och allom vetterlig synd och last sig förhårdar, som förtörnar Gud och uppväcker förargelse, men likväl är af den beskaffenheten, att syndaren icke straxt kan därför lagföras». En sådan kyrkans medlem kan då af biskop och konsistorium sättas »till en bestämd tid från den heliga nattvardens bruk och andra kyrkones friheter». — Uti *det större bannet* åter skall till en början pröfvas, »om en sådan syndare igenom verldsligt straff, på sätt och vis, som han förtjenar, icke kan drifvas till bättring». Men, om han ändå intet afstår med synden, då må kyrkoherden, uppå biskopens och konsistoriums befallning, uppenbarligen å predikstolen bannlysa den felande och skilja honom »från den helga kristliga kyrkans delaktighet och bindandes honom uti hans synd till dess han sig besinnar, bekänner och bättring tillbjuder». Och uti sistnämnda art af bannlysning är afskiljandet från umgänget med öfriga församlingsmedlemmar så långt utsträckt och strängt påbudet, att den, som herbergerar, äter eller dricker med en sådan bannlyst, skall stå »uppenbar skrift».

Dessa stadganden tillämpas väl numera i allmänhet icke och böra således redan ur den synpunkten ur vår lagstiftning afskaffas, enär det är för det allmänna rättsmedvetandet kränkande att hafva lagar, som icke efterlefas eller kunna efterlefas. Men en ännu viktigare grund för dessa stadgandens afskaffande förefinnes. Dessa stadganden strida nemligen, efter min uppfattning, emot den kristliga kärlek och fördragssamhet, som det åligger den kristna kyrkans medlemmar att utöfva och visa, den ene emot den andre. Det kan icke vara den ena meniskan tillstädt att beröfva den andre ett af de nådemedel, som blifvit alla gifna och som alla behöfva; det får icke uti ett så viktigt fall vara åt den menskliga, ofullkomliga domsrätten öfverlätet att fråntaga en medlem af Kristi kyrka tillfälle till den försoning och förlåtelse, som är alla utlofvad och erbjuden.»

Lika med motionären anser lagutskottet de i 10 kap. af 1686 års kyrkolag förekommande bestämmelser om det s. k. större bannet föräldrade och stridande mot nutidens kristliga medvetande. Deras tillämpning lär också aldrig numera ifrågakomma. Motionärens förslag i denna del kan följaktligen icke anses för annat än ett uttryckligt upphäfvande af lagbestämmelser, hvilka redan äro i verkligheten afskaffade, och åsyftar således hufvudsakligen en formel förbättring af vår kyrkolagstiftning. Men skall en sådan förbättring vidtagas, bör den, enligt lagutskottets mening, vara fullständig, åtminstone så till vida, att den omfattar alla de bestämmelser i kyrkolagen, hvilka röra samma ämne. I detta afseende lider det föreliggande förslaget af den brist, att det icke omfattar upphäfvande vare sig af 16 kap. 12 § eller af 11 kap. 6 § kyrkolagen, hvilka lagrum, ehuru de hafva fått sin plats i ett annat sammanhang, tydligen handla om bann af samma art, som omtalas i 10 kap.

Med hänsyn till denna omständighet och då härtill kommer, att 10 kap. ej blott handlar om det s. k. stora bannet utan äfven angifver de allmänna grundsatser, hvilka i hufvudsak ännu göra sig gällande inom den svenska kyrkan vid hennes kyrkotuktsverksamhet och hvilka ej böra ur kyrkolagen uteslutas, med mindre än att de ersättas af andra, den närvarande tidens kraf bättre motsvarande bestämmelser, men lagutskottet saknar befogenhet att, utöfver hvad motionären föreslagit, göra någon framställning i ämnet, hemställer utskottet,

1) att förevarande motion, i hvad den afser upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen, icke må af Riksdagen bifallas.

Till stöd för sitt i motionens senare del framställda förslag andrager motionären:

»Öfvergår man vidare till 18 kap. kyrkolagen, hvilket kapitel handlar om *den kristliga begrafningen*, samt de kungörelser och förordningar, som stå uti samband med detta ämne, finner man äfven på detta område flera föreskrifter, som stå uti strid med kristlig fördragssamhet.

I detta hänseende förtjenar först och främst att framhållas skilnaden emellan den begrafning, som kallas kristlig och hvilken skall ske

»ärligen och på behörigt sätt» och komma dem till del, »som kristeligen lefvat hafva» samt den art af begrafning, som skall ske »i tysthet» eller »i stillhet» och hvilken egnas dem, som förgjort sig sjelfva eller blifvit för gröfre brott dömda eller så omätligt förtärt starka drycker, att de deraf ljutit döden. Att en jordfästning sker i stillhet, i den bemärkelse detta ord vanligen tages, deremot är icke något att erinra; men att stoftet af den döde, som redan gått att inför den högste domaren aflägga räkenskap för sina gerningar, att detta stoft skall vara föremål för en infami eller vanära i samma ögonblick, som kyrkans välsignelse öfver den döde och löftet om hans uppväckelse å yttersta dagen uttalas, det innebär, efter min förmening, ett så krasst och intetsägande tillämpande af den menliga domsrätten, att det vore en gärd af sann humanitet, om det borttoges.

Vidare återfinnas på det nu ifrågavarande området af den kyrkliga lagstiftningen föreskrifter: *att* vid bisättning af lik inga flere skola följa än de, som bära eller eljest nödvändigt hafva att der beställa, och detta vid vite af 500 daler silfvermynt; *att* intet lik skall stå öfver ett halft år obegravvet, der icke större och viktigare orsaker finnas för längre uppskof; *att* de barn, som oäkta födas och mördas, skola läggas afsides å kyrkogården; *samt att* främmande religionsbekännare, som dö i riket, icke skola erhålla sång eller likpredikan — stadganden, hvilka alla synas böra upphävas eller ersättas af andra, som mera öfverensstämma med den sedliga rättsuppfattningen.

Antingen bör en existerande lag tillämpas eller ock, om den icke förtjenar sådan tillämpning, upphävas.»

Äfven i denna del vill utskottet så till vida gifva motionären rätt, att åtskilliga af de anförda bestämmelserna måste anses i hög grad otidsenliga. De tillämpas också icke. Men i en punkt, hvilken motionären framhållit såsom särskildt viktig, är utskottet af annan mening, nemligen hvad angår begrafning i stillhet. Utskottet kan nemligen å ena sidan icke medgifva, att densamma, såsom den enligt föreskrifterna i gällande kyrkohandbok försiggår, medför någon infami eller vanära. Och å andra sidan anser utskottet, att kyrkan icke bör genom borttagande af all skilnad mellan en begrafning i stillhet och annan begrafning uppgifva sin rätt och pligt att äfven uti den yttre begrafningsformen häfda sin ställning såsom kristlig kyrka gent emot

uppenbara kränkningar af den kristliga sedelagens bud. Härjemte må erinras, att äfven 2 kap. 2 § strafflagen omtalar jordfästning i stillhet såsom en särskild begrafningsform, nemligen i fråga om afrättade förbrytare.

Utöfver sina uttalanden om hvad som skulle ur lagstiftningen i ämnet utgå har motionären icke angifvit, i hvilken rigtning han önskar en omarbetning af gällande föreskrifter rörande begrafningssättet. Lagutskottet kan emellertid för sin del icke finna lämpligt, att Riksdagen hos Kongl. Maj:t gör framställning om upphäfvande af gällande bestämmelser i ett ämne, rörande hvilket positiva föreskrifter icke kunna undvaras, utan att dervid ens antyda beskaffenheten af den nya lagstiftning, som begäres.

Slutligen vill utskottet erinra, att Kongl. Maj:t, i anledning af framställning från kyrkomötet, den 31 december sistlidna år tillsatt en kommission med uppdrag att ombesörja en allmän revision af kyrkohandboken; och lärer denna kommission icke underlåta att egna sin uppmärksamhet jemväl åt de delar af handboken, som beröra förevarande ämne.

På sålunda anförda skäl hemställer lagutskottet,

2) att motionen i nu ifrågavarande del icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1889.

På lagutskottets vägnar:

AXEL BERGSTRÖM.

Reservationer:

vid utskottets hemställan i punkten 1):

af herr *Bergström*, med hvilken herrar *Lundin*, *Fröberg*, *von Baumgarten* och *Kerfstedt* instämt:

I anledning af en vid 1884 års riksdag väckt motion om upphäfvande af 10 kap. samt 12 § i 16 kap. kyrkolagen, anförde lagutskottet (i utlåtande n:o 44):

»Den för revision af 1686 års kyrkolag i nåder förordnade komité, hvilken under den 2 oktober 1873 afgaf förslag till kyrkolag och kyrkostadgar, har i kap. 11 af förslaget till kyrkolag upptagit särskilda bestämmelser om kyrkotukt. Emot dessa bestämmelser förekommo vid förslaget granskning inom högsta domstolen flerehanda anmärkningar, och särskildt hemstälde högsta domstolens ledamöter, med undantag af en, som i det ämnet icke yttrat sig, att alla stadganden om uteslutande från tillträde till nattvarden och om så kallad enskild skrift måtte försvinna (se Tidskrift för lagstiftning m. m. 1878 ss. 142—144, 241—243).

Vid 1878 års kyrkomöte gjordes i särskilda afgifna motioner framställningar dels om ny fullständig förordning rörande kyrkotukt, i hvilket afseende framhölls det otillfredsställande skick, hvari lagstiftningen uti ifrågavarande ämne för det närvarande befunne sig, dels ock derom, att förordningen den 4 maj 1855, angående vissa föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande, måtte varda reviderad i hufvudsaklig öfverensstämmelse med kap. 11 § 3 i kyrkolagskomiténs förslag till kyrkolag.

Med anledning af dessa framställningar anhöll kyrkomötet, i skrifvelse af den 30 september 1878 (n:o 9), då en omarbetning af nu gällande lagstiftning angående kyrkotukt redan länge varit ett allmänt erkänt behof samt, hvad särskildt anginge förordningen den 4 maj 1855, mycken villrådighet yppats, huru vissa i samma förordning förekommande bestämmelser numera, efter tillkomsten af 1864 års strafflag, rätteligen borde tillämpas, det Kongl. Maj:t täcktes låta, så fort ske kunde, för antagande i vederbörlig ordning framlägga förslag till ny författning angående kyrkotukt.

Vid 1883 års kyrkomöte väcktes fyra särskilda motioner afseende den verksamhet, hvilken kyrkan bör utöfva mot sådana sina ledamöter, som i lära eller lefverne afvika från hvad hennes medlemmar rätteligen hafva att iakttaga och hålla. Af dessa motioner åsyftade den mest omfattande (n:o 19) att med upphäfvande eller ändring af ej mindre 10 kap. kyrkolagen än äfven förordningarne den 4 maj 1855 angående vissa föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande, samt den 11 december 1868, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning, vinna en ny lag angående kyrkotukt, i hvilket hänseende motionen innefattade ett fullständigt utfördt förslag, uppgjort i hufvudsaklig öfverensstämmelse med de i 11 kap. af kyrkolagskomiténs förslag af år 1873 upptagna bestämmelser i ämnet.

I betänkande öfver nämnda motioner (n:o 9) erinrade kyrkolags-

utskottet om kyrkomötets ofvan omnämnda skrifvelse af den 30 september 1878 samt lemnade den upplysning, att, enligt hvad utskottet varit i tillfälle att inhemta, kyrkomötets hemställan i nämnda skrifvelse ännu vore beroende på Kongl. Maj:ts pröfning. Vissheten derom, fortfor utskottet, att Kongl. Maj:t åt den magtpåliggande saken egnade nådig omvårdnad, samt å andra sidan de många och stora svårigheter, hvilka med lagstiftning i detta ämne vore förenade, syntes påkalla, att ej kyrkomötet, med afvikelse från det tillvägagående, hvilket förra kyrkomötet funnit vara det lämpligaste, nu framlade vare sig detaljerade förslag till lagbestämmelser i ämnet eller någon framställning af de hufvudsakliga grunder, hvarpå enligt kyrkomötets mening en ny lagstiftning kunde lämpligen byggas. Allenast för den händelse, att någon till ämnet hörande fråga vore af natur att framför andra kräfvat snar lösning och dertill sådan, att den läte sig fristående afgöras, kunde en afvikelse från denna regel hafva skäl för sig. Enligt utskottets åsigt föreläge ett dylikt förhållande i afseende å den föreslagna förändringen af 1868 års förordning, hvadan utskottet hemställde, att motionerna ej måtte till någon annan kyrkomötets åtgärd föranleda, än att kyrkomötet hos Kongl. Maj:t i underdanighet anhölle, det täcktes Kongl. Maj:t låta vidtagna erforderliga åtgärder för sådan ändring i Kongl. förordningen den 11 december 1868 om särskilda sammankomster för andaktsöfning, att den i samma förordning förekommande bestämmelse om straff för den, hvilken underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, varder utbytt mot stadganden om påföljder för den felande af kyrklig art. Denna hemställan blef af mötet godkänd.»

Med hänvisning till den utredning i ämnet, som lagutskottet sålunda lemnat och då utskottet fann lämpligt, att äfven från Riksdagens sida en anhållan gjordes om utarbetande af lagbestämmelser i och för ordnande af kyrkotukten, hemställde utskottet, med anledning af motionen, att Riksdagen ville i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbета förslag till lag om kyrkotukt samt framlägga samma förslag för Riksdagen det år, nästa allmänna kyrkomöte skulle sammanträda.

Denna hemställan bifölls af Första Kammaren, men blef af Andra Kammaren afslagen.

Riksdagen har sedermera hos Kongl. Maj:t gjort framställning i fråga om kyrkotukt med hänsyn till ett särskildt slag af forseelser mot kyrklig ordning, i det Riksdagen med anledning af väckt förslag om ändring i förordningen angående särskilda sammankomster för an-

daktsöfning den 11 december 1868, genom skrifvelse den 16 mars 1886 (n:o 20) anhöll, det täcktes Kongl. Maj:t låta vidtaga erforderliga åtgärder för sådan ändring i nämnda förordning, att den deri förekommande bestämmelse om straff för den, hvilken underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfvande af lärareverksamhet, blefve utbytt mot stadganden om påföljder för den felande af kyrklig art.

Denna skrifvelse har dock hittills icke föranledt någon Kongl. Maj:ts åtgärd.

Med afseende å hvad jag sålunda anfört och då jag fortfarande, i likhet med 1884 års lagutskott, anser det vara lämpligt, att från Riksdagens sida en framställning göres om utarbetande af fullständiga lagbestämmelser rörande kyrkotukt, hemställer jag, att Riksdagen ville, med anledning af herr Bergs förslag i första punkten af förevarande motion, i skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t täcktes låta utarbeta förslag till lag om kyrkotukt samt framlägga samma förslag för Riksdagen det år, nästa allmänna kyrkomöte sammanträder;

vid utskottets hemställan i punkten 2):

af herrar *Smedberg, H. Andersson, P. Pehrson* i Törneryd, hvilka ansett, att utskottet bort tillstyrka Riksdagen att i skrifvelse till Konungen anhålla om utarbetande och framläggande för Riksdagen af bestämmelser om begrafningssättet i stället för de föräldrade föreskrifter, som förekomma i 18 kap. kyrkolagen.

Herrar *Liljesköld, von Baumgarten, Hasselrot* och *Billing* hafva begärt få här antecknad, herrar *Liljesköld* och *Hasselrot* att de icke deltagit i behandlingen inom utskottet af förevarande ärende, herr *von Baumgarten*, att han icke deltagit i den slutliga behandlingen af frågan om ändring af 18 kap. kyrkolagen, samt herr *Billing* att han väl deltagit i behandlingen af sistberörda fråga men deremot ej af frågan om upphäfvande af 10 kap. kyrkolagen.